

**Регламентація міжнародно-правовими стандартами
у галузі захисту прав ув'язнених та поведження з ними правових засад застосування
сили персоналом пенітенціарних установ**

Сокоринський Ю. В.

*Академія Державної пенітенціарної служби, вул. Гонча, 32, Чернігів, Україна
sokorynskyi_iurii@meta.ua*

Ключові слова:

*правопорядок, установи виконання
покарань, засуджені, втеча, фізичний
опір.*

Досліджено зміст правової регламентації міжнародно-правовими стандартами, зокрема Мінімальними стандартними правилами поведження з ув'язненими (Правилами Мандели) та Європейськими пенітенціарними правилами, правових підстав, межі, порядку й умов застосування фізичної сили, спеціальних засобів і зброї персоналом пенітенціарних установ.

**The regulation of legal fundamentals of the use of force by penitentiary facilities staff under
the international and legal standards in the area of protection of detainees' rights
and treatment of them**

Sokorynskyi Yu. V.

*Academy of the State Penitentiary Service, Honcha str., 32, Chernihiv, Ukraine
sokorynskyi_iurii@meta.ua*

Key words:

*law order, penitentiary facilities,
prisoners, escape, physical force.*

The issue of force uses to the persons who are in the penitentiary facilities of the criminal and executive system is not clearly regulated at the legislative level of Ukraine. According to article 106 of the Criminal Executive Code of Ukraine, physical force, special means, restraint jacket and weapons are applied to persons deprived of liberty if they make physical resistance against the staff of penal establishment, don't follow its legal requirements by intent, brawl, participate in mass disorders, hostage situation or commit other violent actions as well as in case of departure from custody to break the above unlawful actions as well as to prevent the infliction of harm to others or oneself by such persons. Unfortunately, the CEC of Ukraine doesn't define the following concepts in details: a) "other violent actions"; b) "infliction of harm to others and oneself" that can be used for justification of force use. The CEC of Ukraine uses various concepts for the determination of means of force:

- a) physical force, special means, restraint jacket and weapons;
- b) means of physical influence, special means and weapons which empower to misuse the above means.

The article highlights that the CEC of Ukraine doesn't define the concept "special means" and doesn't have reference norm to article 18 of the Law of Ukraine "On Preliminary Detention" or article 42 of the Law of Ukraine "On the National Police". Thus, the available gaps in the criminal and executive legislation of Ukraine need improving and, primarily, conforming with the current norms on the use of force of the international and legal standards in the area of protection of prisoners' rights and treatment of them. The research studies the content of legal regulation through the international and legal standards in the area of protection of prisoners' rights and treatment of them, in particular, Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (Nelson Mandela Rules) and European Penitentiary

Rules, legal grounds, limits, order and conditions for the application of physical power, special means and weapons by penitentiary facilities staff.

The author concludes as follows: international and legal standards in the area of protection of prisoners' rights and treatment of them admit the use of force in the penitentiary establishments only in case of emergency:

- a) self-protection;
- b) an attempt to escape;
- c) active or passive physical resistance (general condition of the application).

Only strait jackets, handcuffs and other means of restraint are approved to be used as means of restraint as well as other means for motion restriction, which are prohibited to use for penalty.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Питання застосування сили до осіб, які перебувають в установах виконання покарань кримінально-виконавчої системи, на законодавчому рівні в Україні врегульована недостатньо чітко. Відповідно до статті 106 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) «до осіб, позбавлених волі, якщо вони чинять фізичний опір персоналу колонії, злісно не виконують його законні вимоги, проявляють буйство, беруть участь у масових заворушеннях, захваті заручників або чинять інші насильницькі дії, а також у разі втечі з-під варти з метою припинення вказаних протиправних дій, а також запобігання заподіянням цими особами шкоди оточенню або самим собі застосовуються фізична сила, спеціальні засоби, гамівна сорочка та зброя. Застосуванню заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї має передувати попередження про намір використання вказаних заходів і засобів, якщо дозволяють обставини. Без попередження вказані заходи, засоби і зброя можуть застосовуватися, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю персоналу колонії чи інших осіб» [1].

На жаль, КВК України не надає чітких визначень певним юридичним фактам, зокрема, наступним: а) «інші насильницькі дії»; б) «заподіяння шкоди оточенню або самим собі», що може бути використаним для виправдання надмірного застосування сили. Також КВК України використовує різні поняття для визначення засобів сили: а) фізична сила, спеціальні засоби, гамівна сорочка та зброя; б) заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і зброя, що надає можливість для зловживання вказаними засобами. Слід підкреслити, що у КВК України поняття «спеціальні засоби» не визначене, а відсилочна норма на статтю 18 Закону України «Про попереднє ув'язнення» або на статтю 42 Закону України «Про національну поліцію» відсутня.

Таким чином, наявні прогалини у кримінально-виконавчому законодавстві України потребу-

ють виправлення, і, насамперед, узгодження із діючими нормами про застосування сили міжнародно-правових стандартів у галузі захисту прав ув'язнених та поводження з ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Зміст міжнародно-правових стандартів у галузі захисту прав ув'язнених та поводження з ними став предметом наукового пошуку багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, питаннями імплементації їх вимог у національне законодавство України опікувались В. А. Бадира, Ф. М. Городинець, Т. А. Денисова, О. І. Іваньков, В. А. Львовчкін, Г. О. Радов, В. І. Хижняк, В. О. Човган та інші вчені. Своєю чергою, шляхи формування правових засад застосування сили персоналом пенітенціарних установ, у тому числі і на національному рівні, вивчали К. А. Автухов, А. С. Князьков, О. Б. Пташинський, А. Х. Степанюк, О. В. Ткачова, В. О. Уткін, О. О. Цветков, І. С. Яковець та інші дослідники. Однак питання відображення правових підстав, межі, порядку й умов застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї персоналом пенітенціарних установ у міжнародно-правових стандартах у галузі захисту прав ув'язнених та поводження з ними комплексно не досліджувалось.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження правової регламентації міжнародно-правовими стандартами у галузі захисту прав ув'язнених та поводження з ними правових підстав, межі, порядку й умов застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї персоналом пенітенціарних установ.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Міжнародно-правові стандарти у галузі захисту прав ув'язнених та поводження з ними визначають та закріплюють правовий статус осіб, які примусово ізольовані від суспільства. Норми та правила, що містяться в них, особливу

увагу приділяють регламентації правових засад застосування сили персоналом пенітенціарних установ.

Слід зазначити, що універсальними міжнародними стандартами загального характеру [2, с. 39] питання забезпечення безпеки ув'язнених розглядається з позиції дотримання прав людини в цілому, заборони тілесних покарань, тортур та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки та покарання, тобто у загальному гуманістичному аспекті.

Зокрема, відповідно до статті 5 Загальної декларації прав людини «ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поведінки і покарання» [3]. Аналогічну вимогу містить стаття 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, що формулює її більш жорстко «нікого не може бути піддано катуванню чи жорстокому, нелюдському або принижуючому гідність поведінки чи покаранню. Зокрема, жодну особу не може бути без її вільної згоди піддано медичним чи науковим дослідженням». Частина 1 статті 10 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права закріплює право осіб, позбавлених волі, на гуманне поведінки і повагу людської гідності [4].

Особливе місце серед універсальних стандартів поведінки із засудженими посідають Декларація про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання, що встановлює у статті 6 обов'язок кожної держави «систематично розглядати методи і практики ведення допиту та умови утримання під вартою і поведінки з особами, позбавленими волі, на її території, з тим щоб не допускати будь-яких випадків тортур або інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання» [5], а також Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання», що у статті 1 визначає катування як «будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди. В цей термін не включаються біль або страждання, що виникли внаслідок лише

законних санкцій, невіддільні від цих санкцій чи спричиняються ними випадково» [6].

Однак відповідно до статті 1 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання до цього тлумачення не включаються «біль або страждання, які виникають лише через законне позбавлення волі, з огляду на стан, властивий цьому або внаслідок цього, в тій мірі, наскільки це сумісно з Мінімальними стандартними правилами поведінки з ув'язненими» [5].

Необхідно підкреслити, що всі принципи норми універсальних світових стандартів у галузі захисту прав ув'язнених та поведінки з ними були покладені в основу регіональних стандартів, зокрема, Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод (1950 р.) та Європейської конвенції про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижують гідність, поведінки чи покаранню (1987 р.), що стали «на теренах Європи однією із дієвих гарантій для забезпечення реалізації положень, закріплених ООН» [2, с. 46].

До групи міжнародних стандартів спеціального характеру, як зазначає О. І. Іваньков, належать міжнародні акти, які були спеціально прийняті в рамках інститутів ООН для регламентації поведінки із засудженими... та регіональні міжнародні стандарти спеціального характеру [2, с. 46, 50], серед яких особливе місце посідають документи, що були прийняті ООН для регламентації діяльності у цій сфері окремих професійних груп та службовців, зокрема, Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (далі – Кодекс). Незважаючи на рекомендаційний статус Кодексу, Україна у складі СРСР, підписавши 10 січня 1989 р. Заключний документ Віденського засідання представників держав, що брали участь у конференції з безпеки та співробітництва у Європі, яка проходила у Відні з 6 листопада 1986 р. по 19 січня 1989 р., взяла на себе зобов'язання «дотримуватися Мінімальних стандартних правил поведінки з ув'язненими ООН, а також Кодексу поведінки співробітників правоохоронних органів» [7].

Відповідно до статті 3 Кодексу посадові особи з підтримання правопорядку можуть застосувати силу тільки в разі крайньої необхідності і у тій мірі, в якій це потрібно для виконання їх обов'язків. У коментарі до цієї статті підкреслюється, що а) застосування сили посадовими особами з підтримання правопорядку має носити винятковий характер; б) посадові особи з підтримання правопорядку можуть бути уповноважені на застосування сили, яка є розумно необхідною за даних обставин, з метою попередження зло-

чину або при проведенні правомірного затримання правопорушників, або підозрюваних, або при наданні допомоги; в) при такому затриманні не може застосовуватися сила, що перевищує необхідні для цих цілей межі. Особлива увага упорядниками Кодексу приділяється застосуванню вогнепальної зброї, що: а) вважається крайнім заходом; якого слід уникати, особливо проти дітей; б) вогнепальна зброя не повинна застосовуватися, за винятком випадків, коли підозрюваний правопорушник чинить збройний опір або іншим чином ставить під загрозу життя інших і коли інші заходи, що мають менш винятковий характер, недостатні для засудження або затримання підозрюваного правопорушника; в) про кожний випадок застосування вогнепальної зброї повинно бути негайно повідомлено компетентним властям. Стаття 5 Кодексу унеможливує участь посадових осіб у здійсненні, підбурюванні до будь-якої дії, що уявляє собою тортури або інші жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність, види поводження і покарання, незважаючи на посилання на будь-які виняткові обставини, наприклад, стан війни чи загроза війни, загроза національній безпеці, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан для їх виправдання [8].

Медичні послуги для ув'язнених, як зазначають Андрес Лехтметс та Йорг Понт, також мають безпосереднє відношення до запобігання жорсткому поводженню. Невідповідний рівень медичного обслуговування може швидко призвести до ситуацій, які підпадають під визначення «нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження» [9, с. 8]. Неприпустимо зобов'язувати засуджених та ув'язнених залишатися в місцях, де вони не можуть отримати належного лікування через відсутність відповідних закладів, або якщо такі заклади відмовляються прийняти їх. Відповідно до вимог Принципів медичної етики, що відносяться до ролі медичних працівників, зокрема, лікарів, у захисті засуджених та ув'язнених від катувань й іншого жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання ООН (1982 р.) працівники охорони здоров'я, особливо лікарі, вчиняють грубе порушення медичної етики, а також злочин, відповідно до чинних міжнародних документів, якщо вони: а) займаються активно чи пасивно діями, які представляють собою участь або співучасть у тортурах або інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують людську гідність, видах поводження чи покарання, або підбурювання до їх вчинення, або спроби здійснити їх; б) застосовують свої знання та досвід для сприяння проведенню допиту ув'язнених і затриманих осіб таким чином, що це може негативно вплинути на фізичне або психічне здо-

ров'я або стан таких ув'язнених або затриманих осіб та не узгоджується з відповідними міжнародними документами; в) засвідчують або беруть участь в посвідченні того, що стан здоров'я ув'язнених або затриманих осіб дозволяє піддавати їх у будь-якій формі поводженню чи покаранню, яке може негативно вплинути на їх фізичне або психічне здоров'я і яке не узгоджується з відповідними міжнародними документами, або у будь-якій іншій формі беруть участь в застосуванні будь-якого такого поводження чи покарання, яке не узгоджується з відповідними міжнародними документами [10].

Одним з основних стандартів у галузі захисту прав ув'язнених та поводження з ними є Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими, оновлена редакція яких була прийнята ООН у 2015 р. (Правила Мандели). Відповідно до правила 47 Правил Мандели, має бути заборонено використання кайданів, ланцюгів або інших засобів угамування, які за своєю природою є такими, що принижують гідність, або болісними. Використання інших засобів приборкування дозволяється лише на законних підставах за наступних обставин: а) для запобігання втечі під час перевезення за умови, що ув'язнені звільняються від пут, як тільки вони стануть перед судовим або адміністративним органом; б) за наказом директора тюремної установи, якщо інші заходи контролю виявляються недовірними, коли ув'язненим потрібно перешкодити завдати шкоди собі чи іншим або ж завдати матеріальної шкоди; в таких випадках директор негайно попереджає лікаря або інших кваліфікованих медичних фахівців та доповідає вищому адміністративному органу. В останньому випадку застосовуються наступні принципи: а) засоби приборкування повинні використовуватися тільки в тих випадках, коли менш жорсткі форми контролю виявляються недовірними для усунення ризиків, пов'язаних з переміщенням без будь-яких обмежень; б) метод приборкування повинен бути найменш жорстким з тих, що необхідні і розумно прийнятні для контролю за переміщенням ув'язненого, з урахуванням рівня і характеру виникаючих ризиків; в) засоби приборкування повинні використовуватися тільки протягом необхідного часу, і вони повинні бути зняті якнайшвидше після того, як ризики, пов'язані з переміщенням без будь-яких обмежень, перестануть існувати. Правила Мандели застерігають, що засоби приборкування ніколи не повинні застосовуватися до жінок під час родових схваток, під час пологів і відразу після пологів. Правила Мандели нагадують керівникам тюрем та представникам тюремної адміністрації, що їм слід прагнути отримати доступ до методів контролю, які усувають необхідність використання засобів

угамування або знижують їх жорсткий характер, а також забезпечувати професійну підготовку щодо навичок їх використання. Виняткове значення має правило 82, яке застерігає, що у своїх відносинах з ув'язненими тюремний персонал має право вдаватися до сили тільки в разі самозахисту або при спробі до втечі, так само як і в випадку активної або пасивної протидії наказам, заснованим на законодавстві та нормативно-правових актах. Співробітники, які вдаються до сили, зобов'язані залишатися у межах необхідного і негайно повідомляти про інциденти такого роду директорів тюремної установи. Співробітники тюремних установ, що знаходяться при виконанні своїх обов'язків в умовах безпосереднього контакту з ув'язненими, не повинні носити зброї, крім як у виняткових випадках. Крім того, право носити зброю повинні мати тільки співробітники тюремної установи, які пройшли відповідну підготовку [11].

Найдетальніше питання застосування сили персоналом пенітенціарних установ викладені у Європейських пенітенціарних правилах (2006 р.), прийняття яких стало наслідком «суттєвих еволюційних процесів, викликаних соціально-політичними та економічними перетвореннями, приєднанням до Ради Європи нових держав-членів, новаціями в науці, політиці у боротьбі зі злочинністю <...>, що привели до кардинальних змін у сфері організації управління пенітенціарними установами та поводження з ув'язненими (засудженими)» [12, с. 28].

Європейські пенітенціарні правила (далі – Правила) містять спеціальний розділ «Застосування сили», де різним аспектам застосування сили персоналом пенітенціарної установи присвячені правила 64–67, засобам стримування ув'язнених – правило 68 і питанням застосування зброї – правило 69. Правило 64 визначає підстави застосування сили у наступних випадках: а) самооборони; б) спроби втечі; в) активного або пасивного фізичного опору встановленому законом порядку. Загальною умовою є те, що ці заходи мають бути крайніми, а масштаби застосування сили повинні бути: а) мінімально необхідними; б) застосовуватися по можливості на мінімальний період. Відповідно до статті 65 Правил повинні бути розроблені чітко регламентовані процедури: а) щодо різних видів силових дій, які можуть застосовуватися; б) обставин, за яких може застосовуватися кожен вид силових дій; в) персоналу, який має право застосовувати різні види силових дій; г) рівня адміністрації або керівника, який надає дозвіл на будь-яке застосування сили; д) рапортів, які повинні складатися після застосування сили. Правила застерігають, що персонал, який безпосередньо працює з ув'язненими, повинен бути навчений

методам, які дозволяють йому стримувати агресивних ув'язнених з мінімальним застосуванням сили. Правило 67 визначає умови дій співробітників інших правоохоронних органів на територіях виправних установ при вирішенні будь-якого конфлікту, зокрема: а) працівники інших правоохоронних відомств мають залучатися до роботи з ув'язненими в пенітенціарних установах тільки у виняткових обставинах; б) якщо стосунки з іншими правоохоронними відомствами не регулюються національним законодавством, то має бути укладена офіційна угода між адміністрацією пенітенціарної установи та таким відомством, що визначає підстави, порядок та межі дій цих співробітників. Правило 68 закріплює підстави застосування засобів стримування, до яких відносить наручники, гамівні сорочки та інші засоби обмеження руху, водночас забороняючи використання ланцюгів і кайданів: а) якщо це необхідно для запобігання втечі під час перевезення, за умови, що вони будуть зняті, коли ув'язнений з'явиться перед судовою або адміністративною владою, якщо адміністративна влада не прийме іншого рішення; б) за наказом начальника, якщо інші методи контролю не дають результатів, для запобігання нанесенню ув'язненим травм самому собі, іншим або для запобігання серйозного псування майна, за умови, що в таких випадках начальник негайно має сповістити про це лікаря та доповісти до вищої інстанції пенітенціарної влади. Водночас, а) правило 60.6 забороняє застосування засобів обмеження руху для покарання; б) засоби стримування не повинні застосовуватися довше, аніж це абсолютно необхідно; в) характер застосування засобів стримування конкретно мусить визначитися національним законодавством. Правило 69 визначає різновиди зброї: а) смертоносна зброя (не повинна носитись персоналом в межах пенітенціарної установи, за винятком надзвичайних оперативних обставин); б) інша зброя, включаючи кийки (носіння персоналом, який працює в безпосередньому контакті з ув'язненими в межах пенітенціарного закладу, має бути забороненою, за винятком випадків, коли вони необхідні для забезпечення режиму та безпеки під час конкретного інциденту) та основну умову її застосування – зброя не повинна видаватися працівникам, які не пройшли підготовку з її застосування [13].

Окремі сучасні науковці пропонують більш детальну класифікацію заходів застосування сили персоналом пенітенціарних установ: а) вогнепальна зброя; б) інша нелетальна зброя (кийки, газова зброя, електрошокові пристрої, іскрові розрядники, службові собаки); в) засоби упокорення (гамівні сорочки, наручники, гамівні сорочки, інші підручні засоби зв'язування); г) фізична сила,

в тому числі спеціальні прийоми самооборони; д) підручні засоби (в стані необхідної оборони при відсутності штатних засобів); є) засоби, що використовуються при проведенні спеціальних операцій (водомети, трактори, бронемашини, засоби руйнування перешкод, світлозвукові засоби відволікаючого впливу) тощо [14, с. 17].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у даному науковому напрямку.

1. Міжнародно-правові стандарти у галузі захисту прав ув'язнених та поведження з ними визнають застосування сили у пенітенціарних установах лише у якості крайнього засобу у випадках: а) самооборони; б) спроби втечі; в) активного чи пасивного фізичного опору (загальна умова застосування).

2. Міжнародно-правові стандарти у галузі захисту прав ув'язнених та поведження з ними чітко визначають окремі юридичні категорії, зокрема: нодавству кожної країни.

а) межі застосування сили – як мінімально необхідні; б) період застосування сили – як мінімальний час, необхідний для припинення протиправного діяння.

3. Основними умовами застосування сили визначаються: а) спеціальна компетенція адміністрації пенітенціарних установ (посадових осіб) щодо видання наказів і розпоряджень для застосування сили; б) наявність підготовленого до дій в умовах застосування сили персоналу; в) особливий порядок складання рапортів та іншої звітної документації за результатами застосування сили.

4. Як засоби приборкання для застосування передбачаються лише гамівні сорочки, наручники та інші засоби обмеження руху, які забороняється застосовувати для покарання.

5. Міжнародно-правові стандарти у галузі захисту прав ув'язнених та поведження з ними не встановлюють чітку класифікація спеціальних засобів і зброї, делегуючи це національному зако-

Література

1. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15/ru/ed20170407> (дата звернення: 21.04.2020).
2. Іваньков О. І. Міжнародно-правові стандарти у сфері забезпечення захисту прав засуджених до позбавлення волі: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 ; Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2016. 189 с.
3. Загальна декларація прав людини : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. № 217 А (III). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 19.04.2020).
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1966 р. № 2200 А (XXI). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 20.04.2020).
5. Декларація про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1975 р. № 3452 (XXX). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_084 (дата звернення: 20.04.2020).
6. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1984 р. № 39/46. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085 (дата звернення: 21.04.2020).
7. Concluding document of the Vienna meeting 1986 of representatives of the participating states of the conference on security and co-operation in Europe, held on the basis of the provisions of the final act relating to the follow-up to the conference : Vienna, January 15, 1989. URL: <https://fas.org/nuke/control/osce/text/VIENN89E.htm> (дата звернення: 19.04.2020).
8. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 р. № 34/169. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282 (дата звернення: 19.04.2020).
9. Лехтметс А., Понт Й. Охорона здоров'я та медична етика в пенітенціарних установах : посібник для медичного персоналу пенітенціарних установ та іншого персоналу, відповідального за стан здоров'я засуджених та ув'язнених. Рада Європи, 2016. 78 с.
10. Принципи медичної етики, що відносяться до ролі медичних працівників, зокрема, лікарів, у захисті засуджених та ув'язнених від катувань й іншого жорстокого, нелюдського або такого, що принижують гідність, поведження чи покарання : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1982 р. № 37/194. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/medical_ethics_principles.shtml (дата звернення: 19.04.2020).
11. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций в отношении обращения с заключенными (Правила Нельсона Манделы) : Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН от

17 декабря 2015 г. № 70/175. URL: http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/SMRbrochures/UN_Standard_Minimum_Rules_for_the_Treatment_of_Prisoners_the_Nelson_Mandela_Rules-R.pdf (дата звернення: 21.04.2020).

12. Чистяков А. А. Новые Европейские пенитенциарные правила как очередной этап формирования и совершенствования международных стандартов обращения с заключенными. *Уголовно-исполнительное право*. 2006. № 1. С.28–30.
13. Європейські пенитенціарні правила (Рекомендація № R (2006) 2 Комітету Міністрів держав-учасниць) : прийняті Комітетом Міністрів 11 січня 2006 р. на 952-й зустрічі Заступників Міністрів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032 (дата звернення 18.04.2020).
14. Девяшин Д. Г. Правовые основы применения мер безопасности сотрудниками уголовно-исполнительной системы при исполнении служебных обязанностей : учебное пособие. Томск : Томский институт повышения квалификации работников ФСИН России, 2015. 71 с.

References

1. Verkhovna Rada Ukrainy (2003), *Kryminalno-vykonavchy kodeks Ukrainy*, Verkhovna Rada Ukrainy, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15/ru/ed20170407> (accessed 21 April 2020).
2. Ivankov, O. I. (2016), International legal standards for the protection of the rights of prisoners, Classic private university, Zaporizhzhia.
3. UN (1948), Universal Declaration of Human Rights, General Assembly resolution 217 A, Paris, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (accessed 19 April 2020).
4. UN (1966), International Covenant on Civil and Political Rights, General Assembly resolution 2200A (XXI), New York, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (accessed 20 April 2020).
5. UN (1975), Declaration on the Protection of All Persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, General Assembly resolution 3452 (XXX), New York, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_084 (accessed 20 April 2020).
6. UN (1984), Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, General Assembly resolution 39/46, New York, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085 (accessed 21 April 2020).
7. The conference on security and co-operation in Europe (1986), Concluding document of the Vienna meeting 1986 of representatives of the participating states of the conference on security and co-operation in Europe, held on the basis of the provisions of the final act relating to the follow-up to the conference, Vienna, available at: <https://fas.org/nuke/control/osce/text/VIENN89E.htm> (accessed 19 April 2020).
8. UN (1979), Code of Conduct for Law Enforcement Officials, General Assembly resolution 34/169, New York, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282 (accessed 19 April 2020).
9. Lehtmetts, A. and Pont, J. (2016), Prison health care and medical ethics: A manual for health-care workers and other prison staff with responsibility for prisoners' well-being, SPDP, Council of Europe.
10. UN (1982), Principles of Medical Ethics relevant to the Role of Health Personnel, particularly Physicians, in the Protection of Prisoners and Detainees against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, General Assembly resolution 37/194, New York, available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/medical_ethics_principles.shtml (accessed 19 April 2020).
11. UN (2015), The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules), General Assembly resolution 70/175, New York, available at: http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/SMRbrochures/UN_Standard_Minimum_Rules_for_the_Treatment_of_Prisoners_the_Nelson_Mandela_Rules-R.pdf (accessed 21 April 2020).
12. Chystiakov, A.A. (2006), "New European penitentiary rules as the next stage in the formation and improvement of international standards for the treatment of prisoners", *Uholovno-yspolnytelnoe pravo*, Vol. 1, PP. 28-30.
13. Council of Europe (2006), European Prison Rules, Recommendation Rec(2006)2 of the Committee of Ministers to member states, Strasbourg, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032 (accessed 18 April 2020).
14. Devyashyn, D.H. (2015), Legal basis for the application of security measures by employees of the penitentiary system in the performance of official duties, Institute for Advanced Studies of Employees of the Federal Penitentiary Service of Russia, Tomsk.